

CHET TILLARINI O'RGANISH UCHUN ASOSIY YONDASHUVLAR

D. To'ychiyeva¹, M. Abduqaxarova²

Annotatsiya:

Ushbu maqolada chet tilini o'rganishning turli yondashuvlari tahlil qilinib, ularning samaradorligi o'quvchilarning ehtiyojlari va maqsadlariga bog'liq ekani ta'kidlanadi. Erkin muloqot qobiliyatini rivojlantirish uchun kommunikativ va task-based yondashuvlari eng samarali usullar sifatida tavsiya etiladi, chunki ular o'quvchilarning amaliy til ko'nikmalarini shakllantirishga yo'naltirilgan. Shu bilan birga, grammatik bilimlarni chuqur egallash va yozma savodxonlikni oshirish uchun grammatik-tarjimaviy yondashuvlar samarali hisoblanadi. Maqolada turli metodlarning kombinatsiyasi til o'rganish jarayonini yanada samarali qilishga yordam berishi ta'kidlanadi. Ushbu tahlillar til o'rganuvchilar va o'qituvchilar uchun mos usulni tanlashda muhim qo'llanma bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: chet tili o'qitish, kommunikativ yondashuv, task-based yondashuv, grammatik-tarjimaviy yondashuv, til o'rganish metodlari.

Globalashuv kundan kunga rivojlanayotgan bir davrda chet tillarini bilish turli sohalarda muvaffaqiyat qozonishning asosiy omillaridan biri hisoblanadi. O'zbekiston ham xalqaro miqyosda faol ishtirok etayotgan mamlakat sifatida xorijiy tillarni o'rganish va o'qitishga katta ahamiyat bermoqda. Mamlakatning xalqaro maydondagi nufuzi hamda iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishi zamonaviy bilim va ko'nikmalarga ega, chet tillarini mukammal biladigan mutaxassislar tayyorlash bilan chambarchas bog'liq. Xorijiy tillarni egallash insonning faqat ta'lim va ilmiy faoliyatdagina emas, ko'pgina sohalarda jumladan, biznes, siyosat, madaniyat, turizm va boshqa ko'plab jabhalarda ham muvaffaqiyat qozonishiga yordam beradi. Ayniqsa, o'z ona tilimizdan tashqari ingliz, rus, nemis, fransuz va xitoy tillari O'zbekiston ta'lim tizimida keng o'qitilayotgan asosiy tillar bo'lib, ularni o'rganish xalqaro hamkorlikni rivojlantirish hamda global maydonda raqobatbardosh bo'lish uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Hozirgi vaqtda aloqa, interaktivlik, muloqotning haqiqiyliigi, madaniy sharoitda tilni o'rganish, ta'limning avtonomligi va insonparvarligi masalalariga ustuvor ahamiyat berilmoqda. Ushbu tamoyillar madaniyatlararo kompetensiyani kommunikativ qobiliyatning tarkibiy qismi sifatida rivojlantirishga imkon beradi. Chet tillarni o'qitishning yakuniy maqsadi chet tilidagi muhitda erkin yo'nalishni va turli vaziyatlarda etarli darajada javob berish qobiliyatini o'rgatishdir, ya'ni aloqa. Bugungi kunda Internet resurslaridan foydalangan holda yangi usullar an'anaviy chet tillarini o'qitishga qarshi. Chet tilida muloqotni o'rgatish uchun siz materialni o'rganishni rag'batlantiradigan va etarli xulq-atvorni rivojlantiradigan haqiqiy, haqiqiy hayotiy vaziyatlarni yaratishingiz kerak (ya'ni aloqa haqiqiyliigi prinsipi deb ataladi). Yangi texnologiyalar, xususan Internet ushbu xatoni tuzatishga harakat qilmoqda. Kommunikativ yondashuv bu materialni ongli ravishda anglashga va u bilan ishlash usullariga, muloqotga psixologik va lingvistik tayyorgarlikni yaratishga qaratilgan muloqotni simulyatsiya qiluvchi strategiya. Foydalanuvchi uchun Internetda kommunikativ yondashuvni amalga oshirish ayniqsa qiyin emas. Kommunikativ vazifa talabalarga muammo yoki savolni muhokama qilish uchun taklif qilishi kerak, talabalar nafaqat ma'lumot almashadilar, balki ularni baholaydilar. Ushbu yondashuvni o'quv faoliyatining boshqa turlaridan ajratib olishga imkon beradigan asosiy mezon talabalar o'z fikrlarini shakllantirish uchun mustaqil ravishda lisoniy birliklarni tanlashidir. Kommunikativ yondashuvda Internetdan foydalanish juda yaxshi rag'batlantiriladi: uning maqsadi o'quvchilarga bilim va tajribalarini to'plash va kengaytirish orqali chet tilini o'rganishga qiziqishdir [1].

Til o'qitish usuli o'quvchilarning ehtiyojlari va maqsadlariga mos tanlanishi lozim. Agar asosiy maqsad erkin va tabiiy muloqot qilish bo'lsa, kommunikativ yoki task-based (vazifa asosida o'qitish) yondashuvlari eng samarali hisoblanadi. Ushbu usullar o'quvchilarning real hayotiy vaziyatlarda tilni faol qo'llashiga yordam beradi. Agar grammatikani chuqur o'rganish va yozma savodxonlikni oshirish muhim bo'lsa, grammatik-tarjimaviy yoki o'ziga xos yondashuvlar samaraliroq bo'lishi mumkin. Bu usullar o'quvchilarga qoidalarni tushunish va ularni aniq qo'llash imkonini beradi. Eng muhim jihati – til o'rganish jarayoni o'quvchining maqsad va qiziqishlariga mos kelishi kerak. Shu boisdan, turli yondashuvlarni kombinatsiyalash va individual ehtiyojlarga mos metodlarni tanlash eng samarali natijalarni beradi. O'qituvchining vazifasi har bir talaba uchun tilni amaliy o'zlashtirish

¹ *To'ychiyeva Dilshoda Anvar qizi, Samarqand davlat chet tillar instituti, talabasi*

² *Abduqaxarova Malika O'tkir qizi, Samarqand davlat chet tillar instituti, talabasi*

uchun sharoit yaratish, har bir o'quvchiga o'z faolligini, ijodkorligini namoyish etishiga imkon beradigan shunday o'qitish usullarini tanlashdir. O'qituvchining vazifasi chet tillarini o'qitish jarayonida talabning bilish faoliyatini faollashtirishdir. Hamkorlikda o'rganish, loyiha metodikasi, yangi axborot texnologiyalaridan foydalanish, Internet-resurslar kabi zamonaviy pedagogik texnologiyalar o'quv jarayonida shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni amalga oshirishga yordam beradi, bolalarning qobiliyatlari, ularning o'rganish darajasini hisobga olgan holda o'qitishning individualizatsiyasi va farqlanishini ta'minlaydi [2]. Chet tilini o'qitishning samaradorligi asosan o'quvchilarning ehtiyojlari va maqsadlariga bog'liq. Har bir o'quvchi turli sabablarga ko'ra til o'rganadi: kimdir chet elda ishlash yoki o'qish uchun, boshqasi esa kundalik muloqot yoki akademik maqsadlar uchun. Shu sababli, til o'qitish usuli to'g'ri tanlanmasa, jarayon samarasiz bo'lishi mumkin. Masalan, agar o'quvchi chet tilida erkin va tabiiy gapira olishni xohlasa, kommunikativ yondashuv yoki task-based yondashuv eng samarali hisoblanadi. Bu yondashuvlarda o'quvchilar real hayotiy vaziyatlarda muloqot qilishni o'rganadilar va tilni faol qo'llashadi. Ayniqsa, ishbilarmonlik, sayohat yoki xalqaro hamkorlik bilan bog'liq sohalar uchun ushbu metodlar juda foydalidir. Aksincha, agar maqsad akademik yozuv yoki lingvistik tahlil bo'lsa, grammatik-tarjimaviy yondashuv afzalroq bo'ladi. Bu usullar grammatikani chuqur tushunishga va yozma ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi. Masalan, tarjimonlar, filologlar yoki adabiyotshunoslar uchun ushbu yondashuvlar muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, ba'zi o'quvchilar uchun tilni tabiiy muhitda o'rganish samaraliroq bo'lishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, chet tilini o'qitish metodikasini tanlashda o'quvchining individual ehtiyojlari, maqsadlari va o'rganish uslubi inobatga olinishi kerak. Shunda o'quv jarayoni samarali va natijador bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

[1]. Yo'ldosheva Mamura Baxtiyarovna. Ortiqboyeva Shahnoza Kamoliddin qizi. Chet tilini o'qitishda innovatsion yondashuvlar asosida o'qitish. *Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences journal*. January, 2024. -P. 514-515.

[2]. Orazimbetova Guldarixa Kdirbayevna. Chet tillarini o'qitishning zamonaviy usullari (Ingliz tili misolida). *Barqaror taraqqiyot va rivojlanish tamoyillari*. P. 71-72.